

TÜRK MİLLETİNİN KÜLTÜREL DEĞERLERİ

Mehmet Kaplan

Türkiye’de kültür konularını ilk defa ciddî ve ilmî bir şekilde ele alan ve onu millî varlığın temeli yapan Ziya Gökalp, kelimenin kök mânâsına uygun olarak “hars” kelimesini kullanmıştır. Son yıllarda yine kelimenin kök mânâsına uygun olan “ekin” kelimesi kullanılmakta ise de henüz yaygın hale gelmemiştir.

İlim ve fikir adamlarının çoğu “kültür” kelimesine “tabiat” a zıt bir mânâ vermektedirler. İnsanoğlunu diğer hayvanlardan ayıran taraf, tabiatın verdiği ile yetinmemesi, onu değiştirmesi, kendi emrinde kullanması ve aşmasıdır. Bu maksatla vücuda getirilen maddî ve manevî her şey, “kültür” sahasına girer.

“Kültür”, maddî ve manevî her şeyi işlemek ve geliştirmek demektir. İnsanoğlu tabiatı işleyerek kendi iradesi altına aldığı gibi, kendisini de maddî ve manevî olarak işlemiştir. Teknik tabiatı, spor ve tıp vücudu, sanat duygu ve hayali, ilim ve felsefe düşüncüyü işlemekle vücuda gelmiştir.

“Kültür” asırlar boyunca gelişmiştir. Bu gelişmede çeşitli kültürler arasındaki münasebetlerin büyük rolü vardır. Milletler tarih boyunca birbirlerinden maddî ve manevî pek çok şey almışlardır.

Fakat şahsiyet sahibi milletlerin kendilerine ait kültürleri de vardır. Yüksek seviyede olan hiç bir kültür “saf” değildir. Medenî milletlerin istisnasız hepsi başka milletlerin kültürlerinden istifade etmişlerdir.

Büyük Fransız şair ve fikir adamı Paul Valery “arslanın vücudu yediği hayvanlardan oluşur” der. Bu fikir, fertlerin kültür hayatına uygun olduğu kadar millî kültür sahasına da uygundur. Nasıl bir fert, maddî ve manevî şahsiyetini dışardan aldığı gıdalarla geliştirebilirse, milletler de öyledir. Fakat arslan yediği bütün hayvanları kendi vücuduna kalbeder. İnsanlar, toplumlar da öyledir. Her fert ve millet dışardan kendi bünyesine uygun olanları seçer. Bu bakımdan seçilen unsurlar son derece önemlidir. Nasıl hayvanlar ve insanlar dışardan bünyelerine uygun olmayan gıdaları alınca rahatsız olur, hastalanır, hatta ölürlerse, millî varlığa uygun olmayan yabancı kültürler de milletleri öldürebilir. Dünya ve Türk tarihinde yabancı kültürleri benimsemek yüzünden yok olan devletler vardır.

Türkler Çin’de Milattan çok önce hanedan kurmuşlardır. Çin ve Türk kültür münasebetleri üzerinde kaynaklara dayalı araştırmalar yapan Alman âlimi Prof. Dr. Wolfram Eberhard, M.Ö. 1050-247 yılları arasında Çin’e hâkim olan Chou hanedanının menşe itibariyle Türk olduğunu ileri sürer.

Atı, arabayı, bronzu, hayvan takvimini ve gök dinini Çin'e Chou'lar sokmuştur. (Bk. Çin Tarihi, Ankara 1947, s. 31- 34). Chou'lardan sonra Çin'de daha birçok Türk hanedanı kurulmuştur. Fakat bunların çoğu büyük Çin denizinde erimişlerdir. VIII. yüzyılda Orta Asya'da Orhun nehri kıyılarında dikilen Göktürk kitabelerinde Çin tesirinden büyük bir dehşet ve korku ile bahsedilir. Göktürk kitabeleri hayret verici bir uyanıklıkla Türklere, kendi millî kültürlerine sıkı sıkıya sarılmalarını vasiyet eder.

Türkler akıncı bir kavim oldukları için, gittikleri ve yerleştikleri her yerde yabancı tesirlere maruz kalmışlardır. Yalnız Çin'de değil, başka ülkelerde hanedan veya devlet kuran Türklere de zamanla yok olanlar vardır. Bulgarlar IX. yüzyıldan önce Türktüler. Fakat bu asırlardan sonra Slav ve Hıristiyan kültürü tesiri altında kalarak, millî şahsiyetlerini kaybetmişlerdir. Çin'de büyük bir devlet kuran Tabgaç'lar da Budizmi kabul ettikten sonra yok olmuşlardır. Türk tarihinde daha buna benzer bir yığın örnek vardır. Yalnız İslâmiyet birçok bakımlardan eski Türk medeniyetine uygun olduğu için, muazzam tesirine rağmen Türklüğü yok edememiş, tam aksine onun asırlarca süren büyük bir devlet ve medeniyet kurmasını sağlamıştır. Anadolu Türkleri, Anadolu'da ve Balkanlar'da, bin yıl boyunca eski Türk, İslâm, Bizans, Akdeniz ve Avrupa medeniyetlerinden aldıkları unsurlarla, yüksek bir kültür ve medeniyet kurmuşlardır.

Bu başarının başlıca sebebi, Anadolu'ya gelen Türklerin yerli kavimlerden çok ve kuvvetli olmalarıdır.

Türklerin en belirgin özelliği, "hür ve müstakil olarak yaşama," dünyaya hâkim olma iradesidir. Türk tarih ve kültüründe bunu gösteren pek çok örnek vardır. Fakat Türk, münasebette bulunduğu veya idaresi altına aldığı kavimlere saygılı ve âdil olmasını da bilmiştir. Anadolu Türkünün başarısını sadece kılıç kuvvetiyle izaha kalkışmak çok yanlış bir görüştür. Anadolu Türk devlet ve medeniyetini kuranlar sadece gaziler değildir. Mevlâna, Hacı Bektaş Veli ve Yunus Emre gibi, bütün insanlığı sevgi ile kucaklayan ve birleştiren velilerin de bunda büyük rolü vardır. Anadolu'yu fetheden Türkler her yerde camiler, medreseler ve tekkeler kurmuşlardır. Bunlar Türklerin yiğitlik ve kahramanlığına adaleti, sevgiyi, müsamahayı, zarafet ve inceliği katmışlardır.

Türklerin Anadolu'da ve Balkanlar'da vücuda getirdikleri kültür ve medeniyet, tarihin en güzel, en üstün, en insanî, en ince medeniyetlerinden biridir. Türkiye'ye gelen Avrupalı seyyahlar, edebiyatçılar, fikir adamları, ressamlar bu medeniyet ve sanat eserleri karşısında duydukları hayranlığı belirtmekten geri kalmamışlardır. Ziya Gökalp, Türkçülüğün Esasları adlı kitabının başında bunlardan bazılarını zikreder. Türkiye'de milliyetçilik şuurunun uyanmasında Avrupalıların

bu nevi değerlendirme ve araştırmalarının büyük rolü olmuştur. Batı medeniyet ve kültürü karşısında aşağılık duygusu hisseden Tanzimat sonrası Türk aydınları, Avrupalıların bu nevi yazılarını okuduktan sonra kendi milletlerinin dehasına inanmışlardır.

Ziya Gökalp'in bu tespiti mühim olduğu için, söylediklerini buraya alıyoruz: "Türkçülüğün memleketimizde zuhurundan evvel, Avrupa'da Türklüğe dair iki hareket vücuda geldi. Bunlardan birincisi Fransızca (Turquerie) denilen (Trkperestlik) dir. Türkiye'de yapılan ipekli ve yn dokumalar, halılar, kilimler, çiniler, demirci ve marangoz işleri, mcellitlerin, tezhipcilerin yaptıkları teclitler ve tezhipler, mangallar, şamdanlar ilh... gibi Türk sanatının eserleri çoktan Avrupa'daki nefisperestlerin dikkatini celbetmişti. Bunlar Türklerin eseri olan bu güzel eşyayı binlerce liralara sarfederek toplar ve evlerinde bir Türk salonu yahut Türk odası vücuda getirirlerdi. Bazıları da bunları başka milletlere ait bedialarla beraber, bibloları arasında teşhir ederlerdi.

Avrupalı ressamaların Türk hayatına dair yaptıkları tablolarla, şairlerin ve feylesofların Türk ahlkını tavsif yolunda yazdıkları kitaplar da (Turquerie) dahiline girerdi. Lamartine'in, Auguste Comte'un, Pierre Lafayetten'in, Ali Paşa'nın ktibi bulunan Mismar'in, Pierre Loti'nin, Farrere'in Türkler hakkındaki dostane yazıları bu kabildendir. Avrupa'daki bu hareket, tamamıyla Türkiye'deki Türklerin bedi sanatlarda ve ahlktaki yüksekliklerinin bir tecellisinden ibarettir.

Avrupa'da zuhur eden ikinci harekete de Türkiyat (Türkoloji) namı verilir. Rusya'da, Almanya'da, Macaristan'da, Danimarka'da, Fransa'da, İngiltere'de birçok ilim adamları eski Türklere, Hunlara ve Moğollara dair tarih ve atikiyat taharriler yapmağa başladılar. Türklerin pek eski bir millet olduğunu, gayet geniş bir sahada yayılmış bulunduğunu ve muhtelif zamanlarda cihangirane devletler ve yüksek medeniyetler vücuda getirdiğini meydana koydular. Vkıya, bu sonki tedkiklerin mevzuu, Türkiye Türkleri değil, kadm şark Trkleriydi. Fakat birinci hareket gibi, bu ikinci hareket de memleketimizdeki bazı mütefekkirlerin ruhuna tesirsiz kalmıyordu. Bilhassa, Fransız müverrihlerinden Deguignes'nin Türklere, Hunlara ve Moğollara dair yazmış olduğu büyük tarihle İngiliz limlerinden Sir Davids Lomley'in Sultan Selim-i Slis'e ithaf ettiği Kitab-ı İlm'n-Nfi ismindeki umum Türk sarfı, mtefekkirlerimizin ruhunda büyük tesirler yaptı."¹

şairin:

O mhiler ki dery iredir deryyı bilmezler.

---

¹ Türkçülüğün Esasları, İstanbul, s. 1-2.

dediği gibi, milletler de umumiyetle kendilerinin vücuda getirdikleri kültür eserlerinin değerini pek fark etmezler. Bunun sebebi, yarattıkları eserlerin onlara çok tabîî gelmesidir. Bir Türk için halıdan, kilimden, yoğurttan, şiş kebaptan, Süleymaniye camiinden, Yunus'tan, Mevlevî ayininden, Erzurum barlarından, Köroğlu'ndan, Kerem ile Aslı'dan, misafirperverlikten, iyilikten daha tabîî ne olabilir? Bir balık için deniz ne ise, bir Türk için de asırlar boyunca içinde yaşadığı kültür odur.

Fakat Türk kültür ve medeniyetle ve Türklerle ilk defa karşılaşan yabancılar için bunlar yeni ve orijinaldir. Bundan dolayı bir Türk'ün kendi milleti ve kültürü hakkında canlı fikirler edinmesi için onlara adeta yabancı gözüyle bakması lâzımdır. Dış ülkelere gidenler, kendi memleketlerinin suyuna, toprağına, havasına karşı derin bir özlem duyarlar. Böyle duygular bize bizi keskin bir ışık altında gösterir.

Bir kültürün içinde yaşamak başka, onun üzerinde düşünmek başka bir şeydir. "Millî" adı üstünde bir "şuur" yani "farkına varış," yeni deyimle "bilinç" demektir.

Türkler, kendilerine has kültür değerlerini bilmedikleri, onlar üzerinde kafa yormadıkları, onların millî varlık bakımından taşıdıkları değeri ölçmedikleri için, pek çok şey kaybetmişlerdir. Bir millet, kendisini hiçe sayarak yabancıların manevî kölesi olursa, er geç maddî kölesi de olur. Hikmetin esası, ferdin ve milletin kendi kendisini bilmesidir. "Millî şuur" kendi milletin varlığını tanımak ve bilmek demektir.

Fakat bu yeterli değildir. Biz bugün değişen dünya ortasında, kanunda denildiği gibi, "kendimize has özellikleri kaybetmeden," çağa uygun, yeni, ileri, güzel bir kültür ve medeniyet vücuda getirmek zorundayız. Milliyetçilik asla bir "narsisizm" (ayna karşısına geçerek kendisine hayran olmak) değildir. O, bir "benlik şuur," "kendisine güvenme duygusu," "yeni şeyler yaratma iştiağı ve iradesi"dir. Bu şuur, duygu, iştiağı ve iradeyi bize; milletimizin tarih boyunca yarattığı eserler verir. Süleymaniye'yi yaratan bir milletin çocukları, bugün Türk şehirlerini çirkinleştiren beton yığınlarına tahammül etmemeli, aynı teknik ve malzeme ile çağın en güzel mimarî eserlerini vücuda getirebilmelidir. Bu, sadece başkalarını taklit etmekle değil, kendi kendisini bilmekle olur. Öğretmenlere düşen vazife, kanunun 2. maddesinde söylenildiği gibi "Türk milletinin bütün fertlerini, Türk milletinin kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren yurttaşlar olarak yetiştirmek"tir...